

Het zwemonderwijs in Nederland

Het zwemonderwijs in Nederland is onderwerp van gesprek. Wat is de staat van het zwemonderwijs en welke rol speelt school/dienst school (bewegingsonderwijs/LO) te spelen bij het zwemonderwijs? Hierover gaat de redactie van LO Magazine in Zeist in gesprek met Brigitte Muller van de Nationale Raad Zwemveiligheid (NRZ) en Eric Pardon, sinds kort directeur van KVLO, zelf ook verdienstelijk wedstrijdzwemmer in het verleden. In dit interview gaat het over de zwemveiligheid en zwemvaardigheid van leerlingen en de rol die bewegingsonderwijs/LO daar heeft gespeeld en eventueel kan gaan spelen. | Maarten Massink

Even voorstellen

Brigitte Muller heeft ALO Groningen gedaan (1989) en heeft in het verleden zwemonderwijs gegeven. Nu is ze werkzaam bij de Nationale Raad Zwemveiligheid. Ze is betrokken bij het thema 'de rol van scholen bij zwemveiligheid'.

Eric Pardon heeft ALO Amsterdam gedaan (1989). Hij heeft zelf een zwemverleden als wedstrijdzwemmer. Hij heeft zwemmen gegeven aan studenten op de HALO, en veel werk verricht voor de KNZB. Nu is Eric directeur van de KVLO.

elfjarigen heeft geen zwemdiploma." "En er is een stijgende trend zichtbaar. Daar is moeilijk een reden voor te vinden maar er zijn wel risicogroepen aan te wijzen. Dan gaat het om leerlingen met een migratieachtergrond, leerlingen met een lage sociaaleconomische status en leerlingen uit stedelijke gebieden."

Scan of klik [hier](#) naar een bericht over het aantal verdrinken mensen in 2022 (CBS)

Scan of klik [hier](#) naar het zwemdiplomabezit

Eric: "We hebben het hier over getallen met verdrinkingen. Maar mensen die niet zwemveilig zijn, zijn er veel meer. Deze mensen zijn natuurlijk ernstig beperkt, omdat zij zich niet veilig voelen in een waterrijke omgeving en zij zijn uitgesloten van allerlei watersportactiviteiten."

Er is sprake van een Nationale Norm Zwemveiligheid. Wat is die norm?

Brigitte: "De norm is zwemdiploma C. Kinderen die het C diploma hebben moeten zich kunnen redden in zwembaden met attracties en bijvoorbeeld openwater zonder stroming of grote golfslag. De meeste verdrinkingen vinden plaats in openwater of aan de kust. We zouden kinderen tijdens de zwemlessen nog veel beter hierop voor kunnen bereiden. Maar let op, dat is een norm die is opgesteld door de NRZ, samen met een groot deel van de zwembranche. Dat is dus geen wettelijke norm. Iedere zwemlesaanbieder mag een geprint document uitgeven als zwemdiploma A, B of C. Het Zwem-ABC is de diploma lijn van de NRZ, gekoppeld aan de Licentie Nationale Zwemdiploma's. Binnen deze licentie worden zwemlesaanbieders getoetst op door de zwembranche opgestelde kwaliteitscriteria. De meeste zwemlesaanbieders, zo'n 70 procent, houden die lijn aan."

Zwemveiligheid

Hoe staat het met de zwemveiligheid in Nederland?

Brigitte: "Er zijn relatief weinig verdrinkingen in Nederland. De afgelopen tien jaar gemiddeld 86 inwoners van Nederland per jaar."

"Elke verdrinking is er een te veel. Als NRZ streven we naar nul verdrinkingen per jaar. Afgemeten aan het diplomabezit en gerelateerd aan scholen, dan gaat meer dan tien procent van de leerlingen van de basisschool naar het voortgezet onderwijs zonder zwemdiploma. En veertien procent van de zes tot

Eric: "Het C diploma betekent dus dat ze zich kunnen redden in openwater als ze gekleed te water zouden vallen bijvoorbeeld. Die omstandigheden zijn anders dan in het zwembad. Je zou kunnen zeggen dat de activiteiten voor A, B en C inhoudelijk niet zo verschillend zijn maar dat de eisen qua afstand, kleding en oriëntatie en te water gaan steeds een beetje zwaarder worden. De omstandigheden, de context in openwater maakt het zwaarder. Dit vraagt om de echte situaties beter na te bootsen."

De rol van scholen

Hoe staat het met het zwemmen op scholen volgens jullie?

Eric: "Die cijfers heb jij Brigitte, meer paraat dan ik, maar ik denk dat ongeveer een derde van de scholen nog een vorm van schoolzwemmen heeft."

Brigitte: "Ja, iets minder in voortgezet onderwijs. In primair onderwijs was dat in 2021 in de grote steden 63 procent en daarbuiten 20 tot 30 procent."

Hoe krijgt zwemmen vorm in het onderwijs?

Eric: "Zwemmen na het zwem-ABC wordt eigenlijk als keuzeactiviteit weggezet en dat heeft natuurlijk een achtergrond. Op het moment dat je het keihard in de leerlijnen en de eindtermen zet, komt een aantal scholen, die geen zwemgelegenheid in de buurt

Noot redactie

Er zijn leerlijnen, kerndoelen en eindtermen geformuleerd voor po en vo in de basisdocumenten. Zwemmen maakt onderdeel uit van de 'big six', naast spel, atletiek, turnen, bewegen op muziek en zelfverdedigingsspelen. In het basisdocument (zie tabel onderwijstijd in klokuren bladzijde 36 Basisdocument bewegingsonderwijs voor de onderbouw voortgezet onderwijs 2^e druk 2012) staat dat zwemmen een aparte plaats inneemt. Minimale zwemvaardigheid is een must. Elke school dient een vangnetconstructie te hebben maar dat valt buiten de basistabel. In de tabel staat wel zwemmen als vervolg opgenomen. Als een school geen zwemmen kan aanbieden kan de school zelf beslissen een andere actuele activiteit daarvoor in de plaats te doen.

hebben, in de problemen. Laat je het vervolgens om die reden helemaal weg uit de leerlijnen, kerndoelen en eindtermen, dan denken scholen misschien dat het kennelijk niet hoeft. Er moet heel nadrukkelijk geformuleerd worden dat het moet en als het echt niet mogelijk is dan bij uitzondering niet of minder. Het is nu te vrijblijvend geformuleerd."

Wordt er voldoende aandacht aan zwemmen gegeven in de praktijk van LO?

Brigitte: "Nee ik vind van niet. Ik heb groepen gezien op het mbo, jongens van 17, 18 jaar, die zie je zwemmen en dan schrik je. Ik heb een groep gezien waarbij van de tien jongens maar vier het bad over konden zwemmen."

Eric: "Er is niet genoeg aandacht voor zwemmen in LO. Althans veel te weinig. Want het kost tijd, geld en het zou ten koste gaan van andere vakken. Andere reden is dat het zwemonderwijs stopt als kinderen kunnen zwemmen. Ouders vinden het belangrijk als kinderen leren zwemmen. Dan wordt er een punt gezet. Maar... dan begint het pas! Het is aan de school en de LO-sectie om te laten zien welke wereld er voor je opengaat als je kunt zwemmen. Dat kunnen zwemactiviteiten zijn, zwemvaardigheid onderhouden en uitbouwen. Maar leerlingen ook laten kennismaken met watersport gerelateerde activiteiten."

"Na het zwemveilig worden door het behalen van het Zwem-ABC komen er dus allerlei toepassingen en verschijningsvormen van zwemmen. Denk aan zwemslagen verbeteren, nieuwe slagen leren, conditie opbouwen, snorkelen, survivalvormen en allerlei waterspelen zoals waterpolo."

Met welke dilemma's krijgen scholen te maken?

Brigitte: "Logistiek (reistijd naar het zwembad), beschikbaar badwater, huur badwater, docenten die mee moeten naar het zwembad. Hoe past het in het curriculum?"

Eric: "Soms is zwemmen ook een zegen voor de oplossing voor een tekort aan gymzalen. Een zwembad in de buurt voor het geven van natte gymlessen is dan een oplossing. Of in de examenperiode als de gymzalen gebruikt worden voor examens. Dit geeft mogelijkheden om met klassen jaarlijks naar het zwembad te gaan in die periode."

Brigitte: "Eigenlijk zou een zwembad in de buurt eenzelfde vanzelfsprekendheid moeten hebben als een gymnasiekaal of sportveld in de buurt als onderdeel van de entouages waar je motorische vaardigheden leert. Die vanzelfsprekendheid is er bij een zwembad niet."

Wat is jullie visie/boodschap hoe deze dilemma's te tackelen?

Brigitte: "Ik denk niet dat er één oplossing is waar iedereen mee uit de voeten kan in zijn of haar situatie. Maar er zijn wel mooie voorbeelden. Ik denk dat het al heel wat zou zijn als iedereen kijkt naar zijn of haar situatie en met lokale partners in gesprek gaat. Het kan een gemeente zijn om te kijken of er een vangnet regeling is, of een buurtcoach die kan helpen leerlingen zonder diploma naar het zwembad te begeleiden. Zijn er financiële middelen om een bus te betalen? En leren kijken hoe anderen dit oplossen."

Streven

Wat is het streven volgens jullie als het gaat om zwemveiligheid en het schoolzwemmen en de rol van scholen?

Brigitte: "Wij willen graag dat alle kinderen via het onderwijs in ieder geval in contact komen met bewegen in water. Op dit moment biedt 26 procent van de scholen schoolzwemmen aan in verschillende vormen. In de grote steden is dit 63 procent."

Scan of klik *hier* naar de factsheet Schoolzwemmen in het primair onderwijs in 2021 (Mulier Instituut)

"Dit percentage willen we graag omhoog krijgen. Ook willen we graag dat elke basisschool een scan op diplomabezit uitvoert. En dat er dan een vervolgplan klaarligt voor leerlingen die zonder diploma de basisschool dreigen te verlaten. Denk bij schoolzwemmen niet alleen aan elementair zwemmen (diploma's halen), maar ook aan natte gymlessen."

Is het een haalbaar streven, alle scholen zwemmen in het curriculum?

Eric: "Ik denk het wel. Er zijn wel grote verschillen. De ene school heeft een zwembad naast de deur. De ander

moet er veel voor reizen. De ene kan het elke maand regelen, de ander één keer in de drie maanden. Maar het betekent dat je als eis stelt dat het in het curriculum staat. En dat de gemeente er ook beleid op moet maken dat er voor alle scholen een zwembad bereikbaar moet zijn."

Brigitte: "Het zwembad in de buurt gaat natuurlijk verder dan alleen voor het onderwijs. Het is natuurlijk een sport die voor veel mensen haalbaar is. Niet duur of leeftijdgebonden. Het heeft een maatschappelijke functie. Ik ben voorstander. En dat terwijl er meer vraag is dan aanbod van badwater. Er zijn wachtlijsten van kinderen die zwemles willen."

Eric: "Er worden zelfs zwembaden gesloten."

Hoe kunnen de docentenopleidingen (alo's) bijdragen aan het stimuleren van schoolzwemmen?

Brigitte: "Persoonlijk vind ik het een gemiste kans dat zwemmen op de meeste alo's een keuzevak is geworden waardoor veel docenten LO niet meer toegerust zijn om zwemlessen te geven en om kinderen kennis te laten maken met watergebonden sporten zoals suppen, waterpolo, et cetera. Het zwembad moet meer gezien worden als één van de plekken

plek krijgt. Een vakleerkracht is de pedagogische persoon. Die kent de kinderen en moet daarin zijn rol spelen. Zeker als het wordt gegeven als bewegingsonderwijs na het behalen van de diploma's. Zwemles geven doet een LO-docent soms niet meer omdat hij zich daarvoor niet geëquipeerd voelt. Dat is triest en onacceptabel. Het Zwem-ABC kan door het zwembadpersoneel naast het bewegingsonderwijs naschools gegeven worden. De natte gymles door de vakdocent LO in het bewegingsonderwijs, die kent de kinderen en heeft een pedagogische bagage. Er zijn mooie voorbeelden van samenwerking tussen de vakleerkracht en zwembadpersoneel."

Welke rol kan de KVLO spelen als het gaat om stimuleren van schoolzwemmen?

Eric: "Ik denk dat het belangrijk is dat het in documenten als het basisdocument en in kerndoelen en eindtermen een belangrijke plaats heeft. Ik loop wat op de zaken vooruit want de herziening van de kerndoelen is nog in ontwikkeling, maar er wordt gedacht aan een bewegingsthema drijven en verplaatsen. Er is in ieder geval een onderdeel zwemmen. Dat is een hele goede stap. En als het in de kerndoelen staat zou de inspectie erop moeten toezien dat het in de curricula van scholen wordt opgenomen. In welke vorm en in welke mate is nog niet duidelijk, dat kan variëren al naar gelang de mogelijkheden. Verder is belangrijk het verzamelen en verspreiden van goede voorbeelden onder de leden, ter inspiratie."

waar je bewegingsonderwijs kunt aanbieden. Naast de gymzaal en het sportveld. Maar je hebt in de zwemwereld een aparte situatie. De docent gaat vaak mee, maar is niet degene die de les geeft in het zwembad. Het zwembad heeft personeel dat de les geeft. De LO-docent doet dat niet zo vaak meer."

Eric: "Dat is wel een aandachtspunt voor de alo's om te zorgen dat zwemonderwijs weer een belangrijke

Welke rol kunnen scholen en docenten LO spelen. Zijn hier voorbeelden van?

Brigitte: "Ja. Een mooi voorbeeld is 'SwimGym' in Hengelo. In de gemeente Hengelo doet elke school mee met een programma waarbij een aantal groepen een aantal keer per jaar naar het zwembad gaan. Daar zit een goede organisatorische en financiële structuur onder en dat heeft tot verschillende aanverwante initiatieven in andere gemeenten geleid."

Scan of klik [hier](#) naar SwimGym

Scan of klik [hier](#) naar de Nationale Raad Zwemveiligheid ((NRZ)

Scan of klik [hier](#) naar de Toolkit zwemmen & zwemveiligheid

Eric: "Binnen de KVLO kunnen we er regelmatig aandacht aan besteden, bijvoorbeeld in het magazine met een topic over zwemmen. Dan moet het niet alleen gaan over schoolzwemmen maar ook over bewegingsonderwijs in het water, de 'natte gymles'. Kunnen zwemmen is een voorwaarde, dus moet schoolzwemmen en bewegingsonderwijs in het water naast elkaar bestaan. Dan heb je ook automatisch een screening van kinderen die niet kunnen zwemmen om daarna te zorgen voor een vangnet, zodat ieder kind kan leren zwemmen."

De natte gymles door de vakdocent LO in het bewegingsonderwijs, die kent de kinderen en heeft een pedagogische bagage

Als we nu 10 jaar vooruitkijken hoe ziet zwemonderwijs er dan uit? Wat zou een mogelijk en wenselijk scenario kunnen zijn?

Brigitte: "Zwemmen wordt meer ingezet als onderdeel van LO en alle kinderen verlaten de basisschool met minimaal één diploma."

Eric: "Zwemmen wordt een volwaardig onderdeel van het programma bewegingsonderwijs. In een land als Nederland is dat vanzelfsprekend, uit oogpunt van introductie in de bewegingscultuur. Het wordt een onderdeel van de 'big six' naast atletiek, turnen, spel, zelfverdediging en bewegen op muziek. Het moet een substantieel en structureel onderdeel zijn van het programma bewegingsonderwijs. Dan komt het met de zwemveiligheid ook wel goed."

Brigitte: "Dat begint natuurlijk al op de alo's. Het is een kip en het ei verhaal waar het gaat om het begin van de motivatie. Op de alo's moet het een

Het interview over het zwemonderwijs in Nederland staat op KVLO Podcast

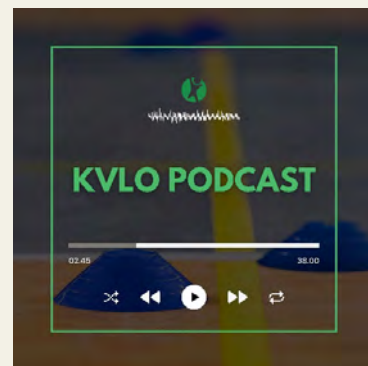
Scan of klik **hier** naar alle podcasts van de KVLO. Of ga rechtstreeks naar alle podcasts van de KVLO op **Spotify**

podcasts

Spotify

volwaardig vak zijn en serieus worden genomen. Het heeft nu een boost nodig."

Eric en Brigitte worden hartelijk bedankt voor hun visie op en boodschap voor het schoolzwemmen met kansen voor vergroten van zwemveiligheid en het bewegingsonderwijs in het water. ●

Contact

eric.pardon@kvlo.nl
bmuller@nrz-nl.nl

Foto's

Shutterstock

Kernwoorden

schoolzwemmen, zwemveiligheid, zwemvaardigheid, Zwem-ABC

Gebruik jij al de combinatie van een leerlingvolgsysteem en plansysteem in het bewegingsonderwijs?

Probeer VolgMij en PlanMij nu vrijblijvend een maand gratis!

Volg Mij en Plan Mij bieden jou de tools die je werk leuker, makkelijker en betekenisvoller maken. Het leerlingvolgsysteem Volg Mij geeft je inzicht in de beweegvaardigheid en motorische ontwikkeling van je leerlingen. Plan Mij is een handige planningstool voor je lessen, waarmee je eenvoudig je lessen kunt aanpassen en verbeteren.

VolgMij is gebaseerd op de motorische leerlijnen en reguleringsdoelen uit het Basisdocument Bewegingsonderwijs. Hiermee volg je leerlingen op verschillende niveaus gedurende meerdere momenten per schooljaar. Daardoor krijg je een nauwkeuriger en betrouwbaarder beeld van de beweegvaardigheid van je leerlingen.

Met Plan Mij kun je snel en eenvoudig je dag-, week-, maand- of jaarplanning maken. Doordat Plan Mij bijhoudt welke leerlijnen je hoe vaak hebt aangeboden, zie je in een oogopslag of je ergens wel of niet voldoende aandacht aan hebt besteed. Plannen kan zo veel gestructureerder en nauwkeuriger.

Meer weten?

Kijk op www.janluitingfonds.nl/volgmij-planmij

janluitingfonds
blijven groeien in je vak